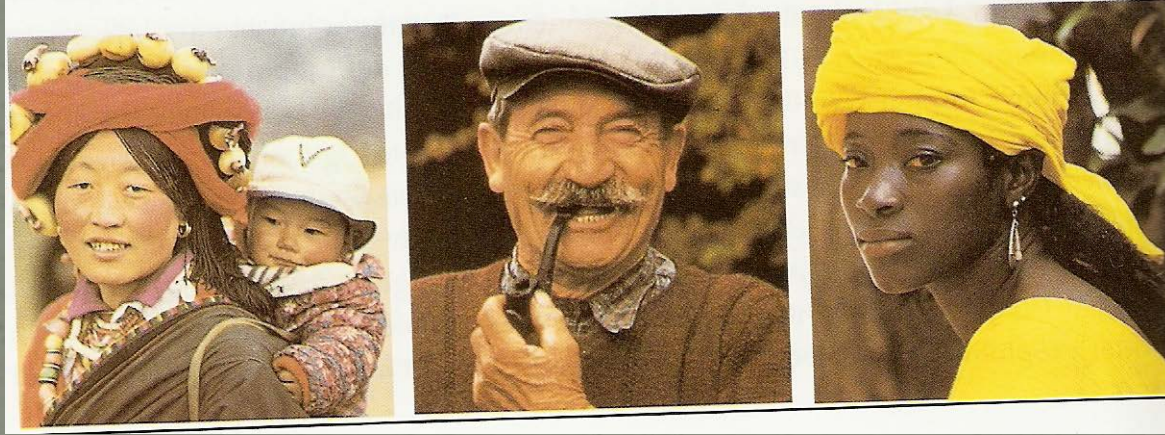

İNSANIN BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİ

IRK KAVRAMI ve GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE IRKLARIN
ÇEŞİTLENİP GELİŞMESİ

IRK VE TÜR KAVRAMI

- Günümüzde yaşayan tüm insanlar *Homo sapiens* türüne dahil edilmektedir, ancak farklı iklimsel koşullar ve ortamlarda yaşayan insanlar birbirinden farklı morfolojik özellikler göstermektedirler.
- **TÜR:** Belli bir alanda yaşayan, ana, baba ve atalarına benzeyen, aralarında çiftleştiklerinde verimli döller verebilen ve aynı fizyolojik ve biyokimyasal tepkilere benzer tepkiler verebilen en küçük biyolojik topluluk olarak tanımlanabilir.

IRK VE TÜR KAVRAMI

- **IRK:** Tür içerisindeki popülasyonlardan birinin diğerinden genetik olarak ayrılmasıdır ve az ya da çok coğrafik ve kültürel olarak izole edilmiş, ortak gen havuzunu paylaşan ve diğer topluluklardan farklı allel frekanslarına sahip olan topluluklardan oluşur.

Irk kavramı iki farklı açıdan değerlendirilebilir:

Birincisi objektif bir biyolojik kategorilemedir ki; bundan kalıtım ve çevrenin karşılıklı etkileşimi anlaşılmalıdır. Bu sınıflandırmada genler, kan grupları, çevreye uyum, deri rengi gibi kriterler ele alınmaktadır.

- İkincisi ise kültürel kategorilemedir. Bu değerlendirmede etnisite, dil, sosyal kimlik gibi özelliklerden yararlanılmaktadır.

- İnsanlar sahip oldukları biyolojik ve kültürel yapıları sayesinde dünyanın her yerinde yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Farklı iklim, coğrafya ve koşullar insanlar arasında da farklı adaptasyonların ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır.
- İnsanların fiziksel ayırımında ilk göze çarpan özellik deri rengidir.

- Antropologlar Geçmişten günümüze biyolojik farklılıkları tanımlarken 3 farklı modelden yararlanmışlardır:

TİPOLOJİK MODEL: Bu modelde deri rengi, saç yapısı, vücut yapısı ve boy gibi dış görünüşten yararlanılarak yapılan bir sınıflama söz konusudur.

POPÜLASYONEL MODEL: Bu modelin temelinde, uzun dönemlerden sonra grupların evrimsel açıdan önemli gruplara, atalarına benzerlikleri yatmaktadır.

KLİNAL MODEL: Bu model genetiksel kalıtımsal özellik frekanslarının çoğunlukla coğrafik alanların birbirinden farklılık göstermesi temeli üzerine oturmaktadır.

- Irklar fiziksel özelliklerine göre iki grupta toplanabilir:

1. İskeletteki belirleyici özelliklerden; kafatasının şekli ve boyutları, yüz, burun, çene ve dişler, kaş kemerlerinin gelişmişliği, yanak kemiklerinin koruyucu özellikleri, prognatizma, boy ve vücut yapısı ile extremitelerin oranları.

1. Dış görünüşteki belirleyici özellikler; deri rengi, saç rengi ve formu, göz rengi, dudak şekli, parmak izi ve vücut kıllılığdır.

BİYOLOJİK SINIFLAMANIN TARİHÇESİ

Biyolojik sınıflama ilk olarak M.Ö 14–15. yüzyıllarda Mısırlılar tarafından insanların dış görünüşlerine bakılarak yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre;

- 1) Mısırlılar (Rot): Koyu kırmızı renkli üstün bir topluluk.
- 2) Zenciler (Naşu): Siyah ve yapağı saçlı olanlar
- 3) Asyalılar (Namu): Sarı renkli, burun sırtı kemerli ve gür sakallı olanlar
- 4) Beyazlar (Temahu): Sarı sakallı, açık renk gözlü, uzun boylu ve hayvan postuna bürünmüş barbar olanlar şeklinde sınıflandırılmaktadır.

- Daha sonra yapılan diğer bir sınıflandırma da M.Ö 200 yıllarında Çinliler tarafından yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre insanlar 5 gruba ayırmışlardır:

- 1) Menekşe rengi
- 2) Ten rengi
- 3) Sarı renk
- 4) Beyazlar
- 5) Siyahlar

18. yüzyılda Linnaeus'un yaptığı sınıflandırmaya göre;

- A) Amerikalılar; kırmızı, kolerik ve dik
- B) Avrupalılar; beyaz, kan renginde ve kaslı
- C) Asyalılar; soluk benizli, melankolik ve soğuk
- D) Afrikalılar; siyah, soğukkanlı, rahat olamk üzere dört farklı ırk tipinden söz edilmektedir.

- Günümüzde en çok kabul gören ırk sınıflaması ise;

Negroid: Tüm bireyler açık ışığa ve sıcaklığa adaptasyon gösterirler.

Mongoloid: Soğuga adaptasyon gösterir.

Beyazlar: Deniz aşırı insanlardır.

Australoid: Avustralya'nın gerçek sahipleridir.

Amerikan İndian: Kuzey Orta ve Güney Amerika'nın Kolomb öncesi sakinleridir.

Polynesian: Yeni Zelanda'dan, doğu ve Hawaii adalarına Pasifik ve diğer ada sakinleri. Mongoloid ve Beyaz Austroloid ve Negroid özellikleri gösterenler şeklindedir.

Irkların Doğuğu ve Dağılımı

- İnsan ırkının nasıl ortaya çıktığı hakkında kesin bilgi vermek son derece güç olmakla birlikte, paleontolojik kayıtlara göre ilk insanın Afrika'nın doğusunda ortaya çıktığı söylenmektedir.
- Anatomik açıdan insana benzeyen bu türe Homo habilis adı verilir ve günümüzden 1,6 milyon yıla tarihlendirilmektedir, ancak bu tür günümüz insanına göre fazla ilkelidir.
- Daha sonra Afrika'da Homo ergaster ve Homo erectus ortaya çıkmıştır. Homo erectus Afrika'nın dışına çıkıp Asya'ya göç etmiştir.

Irkların Doğuğu ve Dağılımı

Bu gruptan sonra insan, farklı iklim koğuullarına adapte olmayı öğrenmeye başlamığutır.

- Üst paleotikte Cro-Magnonların ortaya çıkmasıyla modern insana anatomik olarak en çok benzeyen türün Cro-Magnonlar olduğu tespit edilmiğutır ve Cro-Magnon insanı modern insanın simgesi haline gelmiğutır.

- Modern anatomik yapının ortaya çıkışını belirleyen etmenleri 4 grupta toplamak mümkündür.

- Biyocoğrafya
- Çevresel dinamikler
- Bölgesel ekoloji
- Uyumsal nitelikli çeşitlenme

- Afrika'dan diğer kıtalara yayılan insan toplulukları gittikleri her yerde yerli arkaik toplulukları bünyelerinde erittiler. Bu genetik karışmalar yeni oluşumları ortaya çıkardı. Ancak bazı bilim adamları insanın anavatanının Afrika olduğunu reddettiler. Bunlara göre modern insan Asya, Avrupa ve

- Afrika'dan farklı bölgelerde zamanla yerel arkaik insan topluluklarından geliştiler. Çok merkezli düşünceye göre Asya kıtası sarı ırka ve Avustralya yerlilerine, Avrupa beyaz ırka, Afrika ise zencilere anavatan oldu ve bunlar birbirinden bağımsız olarak geliştiler.

- 35 bin yıl önce Avrupa'da soğuk iklimde tek hakimiyet Cro-Magnonlarındı. Kromanyon çizgisindeki topluluklar Doğu Avrupa'da, Rusya steplerinde hatta Kuzey Afrika'da bile yaşadılar. Avrupa'da bugün yaşayan insan ırklarının ataları da ana hatlarıyla belirlenmiş oldu.
- Kromanyonlar giderek Nordik ırkına dönüşürken, komb kapel ırkı adı verdiğimiz bir başka grup da Akdeniz ırkının çekirdeğini oluşturdu.

- Üst Yontma Taş Çağının sonlarına doğru şansölad adı verilen bir insan tipi gelişti. Üst Yontma Taş Çağında insanın Avrupa'da ayak basmadığı yer kalmadı.
- Topluluklar daha iyi beslenme olanakları bulabilmek için buldukları buldukları çevre ve toplumdan küçük gruplar halinde ayrılarak göç etmişlerdir ve zamanla dünyanın her yerine yayılmışlardır. Ancak ilk yıllar kutup bölgelerine yerleşme olmamıştır.
- Gittikleri yerlerin çevresel ve iklimsel şartlarına maruz kalan bu topluluklar zamanla çevreye uyum göstermişlerdir. Bu şekilde farklı ırk özellikleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

- Günümüzde bazı sistemlerde 200 kadar ırk tespit edilmiştir. Ancak ırklar arasında kesin bir sınır olmadığı için ayırım yapmak güçtür. Bunun nedeni de zamanla ırkların birbirleriyle olan iletişimleri ve ilişkileridir.
- Günümüzde ırksal sınıflama iskelet materyallerinden yararlanarak, morfolojik farklılıklara dayanan fiziksel sınıflandırma olarak yapılmaktadır. Kafatası morfolojisi çalışmalarda yararlanılan en önemli kriterdir.
- Sefalik endis (yaşayan bireylerden alınan ölçüler) ya da kranial endis, kafatasının biçimi hakkında önemli sonuçlar alınmasında önemlidir. ıkan sonuçlar doğrultusunda ırk sınıflaması yapılır.

- Sefalik endis ya da kranial endis

Endis = $100 \cdot \frac{\text{en büyük kafatası genişliği}}{\text{en büyük kafatası uzunluğu}}$

Bu endisten çıkan sonuç: 75,9'dan küçük ise Dolikosefal (uzun ve dar)
76 – 80,9 arası Mesosefal (orta)
81 ya da daha fazlası Brakisefal (kısa ve geniş) kafa olarak ifade edilmektedir.

- Üst paleolitik dönemde kafataslarının tipik olarak dolikosefal veya çok az oranda mezosefal olduğu bilinmektedir. Mesolitikten önce brakisefal kafa nadiren görülürken bu dönemle birlikte nadiren yaygınlaşmaya başlamıştır. Avrupa'ya göç eden Neolitik göçmenleri uzun kafalıdırlar. Fakat Bronz Çağı süresince Avrupa'nın merkezine ve İspanya Bölgesine predominant olarak yuvarlak kafa formunda olan insanlar Anadolu'dan göç etmişlerdir. Brakisefal tipin önce Orta Asya'da görüldüğü, daha sonra Anadolu ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya yayıldığı düşünülmektedir. Erken Demir Çağı ve Roma döneminde tekrar dolikosefal formlar genelleşmiştir.

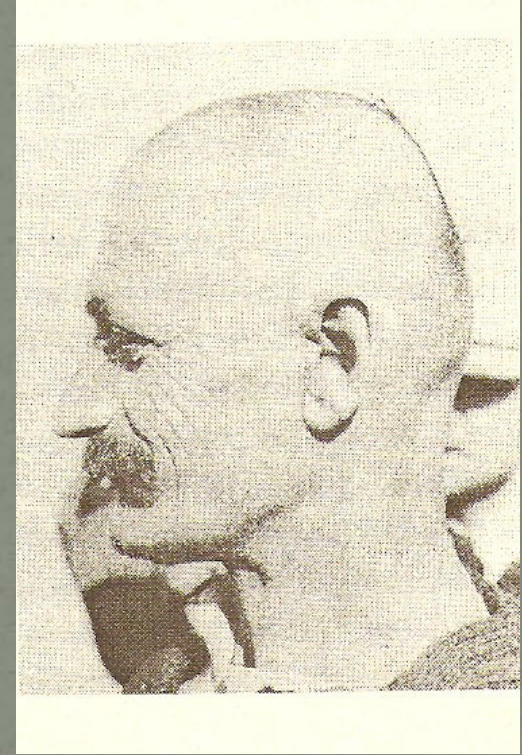
ANADOLU'DA GÖRÜLEN İNSAN IRK LARI

- Anadolu'da insan varlığına ilişkin ilk bulgular 900 bin yıl öncesine dayanır. Bu buluntular şimdiye kadar yapılmış en eski insan yapımı taş aletlerdir ve Konya Dursunlu'da ele geçmiştir.
- Alt ve Orta Paleolitik döneme ait iskelet kalıntıları bulunamamıştır. Üst ve Orta Paleolitik buluntuları da dişlerle sınırlı kalmıştır.
- Neolitik dönemde insanların yerleşik hayata geçmesiyle insan kalıntılarını bulma olanağı artmıştır.

- Yapılan araştırmalar ışığında Avrupa genelinde belli başlı 5 ırk gormekteyiz. Bunlar, Nordik, Dinarik, Alpin, Doğu Avrupa ve Akdeniz.
- Anadolu insanına baktığımızda Akdeniz (narin ve kaba yapılı-eurafrican), Alpin ve Dinarik ırkların temsilcileri goze çarpmaktadır.
- Neolitik ağa kadar Akdeniz ırkı Anadolu'nun temel ırksal yapısını oluştururken, Neolitikten sonra kaba ve narin yapıyla temsil edilen bu ırkın yanı sıra mikro evrim sonucu Alpin ırkı da Anadolu ırk tarihinde yerini almıştır.

- *Akdeniz Irkı*: Genellikle esmer ya da koyu esmer derili, saçlar siyah ve dalgalı, gözler koyu renkli, burun ince, yüz uzun, kafa dolikosefal ya da mezosefaldir. Bu grup kaba ve narin yapıları olarak ayrılmıştır.
- *Alpin Irkı*: Genellikle tıknaz ve orta ya da ortanın altında bir boya sahiptirler. Baş brakisefal, bazen de mezosefaldir ve yüz uzundur. Burun kısa, saçlar koyu kestane, gözler koyu, yeşil ya da sıklıkla mavi renklidir.

Dinarik Irk: Daha çok Karpatlarda ve Balkanlarda görülen bu ırk, iri ve uzun boy, kafa arkasındaki yassılık nedeniyle çok brakisefal kafa, uzun ve geniş yüz, sırtlı ve çıkıntılı bir burun ve koyu saç rengi ile karakterizedir.

- Irk kavramı kullanılırken çok dikkatli olunmalıdır. İnsan gruplarını göstermiş oldukları bazı biyolojik çeşitliliklere bağlı olarak sınıflara ayırmak bu kavramın temelidir. Ancak söz konusu özelliklerden hareketle insanları çeşitli ari düşüncelere uygun biçimde sınıflandırma yapmak çok hatalıdır ve bunun adı ırkçılık olur.
- Bu kavram, insanı ve insan biyolojisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmak için kullanılmalıdır.